

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 31ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1995

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Ε Π Ι Σ Η Μ Ο Σ Υ Π Ο Δ Ο Χ Η
ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
κ. HELMUT KYRIELEIS

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ κηρύξω τὴν ἑναρξὴ τῆς ἑκτακτῆς συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας, πού εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ νέου ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς, τοῦ καθηγητῆ κ. Helmut Kyrieleis.

Ὡς Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὑποδέχομαι σήμερα καὶ χαιρετίζω μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ τὸ διακεκριμένο συνάδελφο, τὸν καθηγητῆ κ. Kyrieleis, ἕναν ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους Γερμανοὺς κλασσικοὺς ἀρχαιολόγους, Πρόεδρο τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὸ ὑψηλότατης στάθμης ἔργο του, ἐρευνητικό, συγγραφικὸ καὶ ὀργανωτικὸ, ἔχει κερδίσει τὴ διεθνῆ ἀναγνώριση. Ἰδιαίτερα ὅμως πρέπει νὰ ἐξαρθοῦν καὶ οἱ στενότεροι δεσμοὶ πού καλλιέργησε μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ὡς διευθυντῆς, ἀπὸ τὸ 1975, τοῦ ἀθηναϊκοῦ παραρτήματος τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπετέλεσε τεράστιο ἔργο καὶ συγχρόνως εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ συνεργαστεῖ στενὰ καὶ γόνιμα μὲ ὅλους τοὺς ἀρχαιολογικοὺς παράγοντες τῆς χώρας μας, τὶς ἀρχαιολογικὲς ὑπηρεσίες, τὶς ξένες Ἀρχαιολογικὲς Σχολὲς καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀρχαιολόγους, μὲ τοὺς ὁποίους ἀνέπτυξε ἐγκάρδιες σχέσεις καὶ δεσμούς. Δίκαια λοιπὸν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν ἐξέλεξε ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς, διάδοχο τῶν κορυφαίων ὁμοεθνῶν του ἀρχαιολόγων Wilhelm Doerpfeld, Friedrich Hiller von Gaertringen, Ulrich Wilcken καὶ ἄλλων.

Ἡ ὑψηλὴ αὐτὴ διάκριση τοῦ ἀπονεμήθηκε, ὅπως ἀναφέρεται στὴ σχετικὴ εἰσήγηση τῆς Β' Τάξεως, αἰεὶ ἀναγνώρισιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ διοικητικοῦ του ἔργου, καὶ τῆς γνήσιας φιλίας του πρὸς τὴν Ἑλλάδα».

Ἀξιότιμε Κύριε Συνάδελφε,

Ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν σᾶς καλωσορίζω καὶ σᾶς ἀπευθύνω τὶς καλύτερες εὐχὰς ὀλοκλήρου τοῦ σώματος γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ σημαντικώτατου ἔργου σας.

Μὲ ἐντολὴ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας, ὁ συνάδελφος κ. Σπύρος Ἰακωβίδης θὰ προσφωνήσῃ τὸν κ. Kyrielleis καὶ θὰ παρουσιάσῃ, ὡς ἀρμόδιος, τὸ ἔργο του.

Καὶ στὸ τέλος, ὁ κ. Kyrielleis θὰ μᾶς μιλήσῃ ἐλληνιστὶ μὲ θέμα: Ἀγάλματα καὶ Ἱερὰ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΤΙΚΟΥ Κ. ΣΠΥΡΟΥ ΙΑΚΩΒΙΔΗ

Ὁ Helmut Kyrielleis γεννήθηκε στὸ Ἀμβουῦργο τὸ 1938 καὶ σπούδασε κλασικὴ ἀρχαιολογία, ἀρχαία ἱστορία καὶ φιλολογία στὰ πανεπιστήμια τοῦ Freiburg, τοῦ Tübingen καὶ τελικὰ τοῦ Marburg, ὅπου τοῦ ἀπονεμήθηκε τὸ 1965 ὁ τίτλος τοῦ διδάκτορος. Τὰ δύο ἐπόμενα χρόνια ἐπισκέφθηκε, μὲ ταξιδιωτικὴ ὑποτροφία τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τὶς χῶρες τοῦ κλασικοῦ πολιτισμοῦ (Ἰταλία καὶ Ἑλλάδα). Τὸ 1967 διορίστηκε βοηθὸς στὴν ἔδρα τῆς κλασικῆς ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης. Τὸ 1972, σὲ ἡλικία 34 ἐτῶν, διορίστηκε διευθυντὴς τοῦ παραρτήματος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Βερολίνου καὶ 3 χρόνια ἀργότερα, τὸ 1975, διευθυντὴς τοῦ κατ' ἐξοχὴν σημαντικοῦ τμήματος τοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ παραρτήματος τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἔμεινε ὡς τὸ 1988. Ἡ παραμονὴ του στὴν Ἀθήνα χαρακτηρίστηκε ἀπὸ τὴ συστηματικὴ ὀργάνωση καὶ παρακολούθηση τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἀπὸ τὴ στενὴ συνεργασία του μὲ τοὺς φορεῖς τῆς ἀρχαιολογικῆς δραστηριότητος στὴν Ἑλλάδα (Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία, Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ξένες σχολές, κ.λπ.), καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς ἄψογα φιλικὰ σχέσεις του μὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἀρχαιολόγους, τῶν ὁποίων τὸ ἔργο πολλὰς φορὲς βοήθησε κατὰ τὸ μέτρο πού τοῦ ζητήθηκε. Τὸ 1988 κατέλαβε τὴν ὑψηλότερη καὶ ὑπευθυνότερη θέση πού μπορεῖ νὰ ἔχει Γερμανὸς ἀρχαιολόγος, τὴν προεδρία τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ ὁ καθηγητὴς Kyrielleis κατευθύνει, ὀργανώνει, χρηματοδοτεῖ καὶ ἐλέγχει τὶς ἔρευνες καὶ γενικὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Ἰνστιτούτου στὴ Γερμανία (Römisch—Germanische Kommission), στὴν Ἰταλία, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Τουρκία, τὴν Ἰσπανία, τὸ Ἰράκ,

τὸ Ἰράν, τὴν Ὑμενὴ καὶ τὴ Συρία, καθὼς ἐπίσης τὸ Κέντρο Ἑρεῦνης (Kommission) Ἀρχαίας Ἱστορίας καὶ Ἐπιγραφικῆς με ἔδρα τὸ Μόναχο καὶ τὸ ἀντίστοιχο Κέντρο τῆς Γενικῆς καὶ Συγκριτικῆς Ἀρχαιολογίας, τὸ ὁποῖο ἐργάζεται πρὸς τὸ παρὸν στὴ Sri Lanka.

Ἡ ἐπιτυχία του στὸ διοικητικὸ ἔργο, τοῦ ὁποῖου τὴν πανηγυρικὴ ἀναγνώριση ἀποτελεῖ ἡ θέση τὴν ὁποία κατέχει, συνοδεύεται ἀπὸ τὴ σημαντικὴ του συμβολὴ στὴν ἔρευνα τῆς ἐπιστῆμης του, ἀπὸ τὶς δημοσιεύσεις του καὶ ἀπὸ τὸ διδακτικὸ του ἔργο.

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε,

Ἡ σημασία τῆς ἀνασκαφικῆς σας δραστηριότητος χαρακτηρίζεται καὶ μετρίεται ἀπὸ τοὺς χώρους, τὴν ἔρευνα τῶν ὁποίων ἀναλάβατε. Τὸ 1975 ἀρχίσατε με τὴ διεύθυνση τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ἡραίου τῆς Σάμου καὶ 10 χρόνια ἀργότερα, τὸ 1985, ἐπιφορτιστήκατε με τὴ διεξαγωγὴ τῆς μεγαλύτερης ἀνασκαφῆς τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου στὴν Ἑλλάδα, τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ὀλυμπίας, τῆς ὁποίας ἐξακολουθεῖτε νὰ ἔχετε τὴν εὐθύνη. Παράλληλα σᾶς ἀνετέθη ἡ διδασκαλία τῆς Ἀρχαιολογίας στὸ Ἐλεύθερο Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, καὶ τὸ 1990 ἀνακηρυχθήκατε ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἐξίσου ἀξιόλογη εἶναι καὶ ἡ συγγραφικὴ σας δραστηριότης. Ἦδη κατὰ τὴν περίοδο τῆς ὑπηρεσίας σας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βόννης συνεργαστήκατε στὴ σύνταξη τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς ἐκθέσεως τῆς συλλογῆς ἀρχαιοτήτων τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ, καταλόγου ὁ ὁποῖος ἐπαινέθηκε στὶς σχετικὲς βιβλιοκρισίες.

Στὸ πρῶτον σας σύγγραμμα (Throne und Klinen, Jahrbuch des Instituts, Ergänzungsheft 24, Βερολίνο 1969), στὸ ὁποῖον ἀναπτύσατε τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς σας διατριβῆς, ἐξετάζετε μίαν κατηγορίαν ἐπίπλων (καθίσματα καὶ ἀνάκλιτρα) τοῦ πρώτου 1/2 τῆς 1ης χιλιετίας π.Χ., τόσο στὴν Ἑγγύς Ἀνατολὴν (Ἀσσυρία, Urartu, Περσία, Φοινίκη, Β. Συρία), ὅσο καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἡ μελέτη τους, βασισμένη ὄχι στὶς γραπτὰς πηγὰς (περιγραφὰς ἐπίπλων κ.λπ.) ἀλλὰ στὰ διασωθέντα ἀντικείμενα αὐτὰ καθ' αὐτὰ καθὼς καὶ στὶς πληρέστερες καὶ σαφέστερες παραστάσεις τους, ὅπου ὑπάρχουν, σὲ ἔργα τέχνης ἐπικεντρώθηκε κυρίως στὰ στοιχεῖα στηρίξεως καὶ διακοσμῆσεώς τους, γιὰ τὸ αὐτὰ, περισσότερο ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα τοῦ ἐπίπλου, παρουσιάζουν μορφολογικὰς ἀλλαγὰς καὶ τεχνολογικὴ ἐξέλιξη. Ἔτσι κατὰ τὴν ἀνατολὴν οἱ διαφορὰς μεταξὺ τους εἶναι τοπικοῦ κυρίως χαρακτῆρος καὶ ἐπιτρέπουν εὐκόλως τὴ διάγνωσιν τοῦ τόπου προελεύσεώς τους καθὼς καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν διαφορῶν ἐπιρροῶν καὶ ἀλληλεπιδράσεων, ποὺ δὲν μεταβάλλουν πάντως τὸν βασικὸν συντηρητικὸν χαρακτῆρα τῶν μορφῶν τους. Τὰ ἑλληνικὰ ἐπιπλά ὅμως ὑπάγονται

σὲ τρεῖς κυρίως τύπους πού δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν τόπο κατασκευῆς τους ἀλλὰ ἀπὸ λειτουργικὲς ἀπαιτήσεις καὶ ἀπὸ μορφολογικὲς προτιμήσεις. Ἀπὸ τοὺς τύπους αὐτοὺς δὲν λείπουν μερικὲς ἀνατολικὲς ἐπιδράσεις, πού δὲν ἐκδηλώνονται ὅμως μὲ τὴν ἀντιγραφή ἢ τὴν μίμηση τῶν πρωτοτύπων τους ἀλλὰ ἐκφράζονται μὲσω τῆς προσαρμογῆς τους στὰ ἑλληνικὰ τεχνοτροπικὰ κριτήρια.

Στὴ δευτέρη μεγάλη ἐργασία σας (Bildnisse der Ptolemäer, Archäologische Forschungen 2, Deutsches Arch. Institut, Βερολίνο 1975) μελετᾶτε τὶς παραστάσεις τῶν μελῶν τῆς πτολεμαϊκῆς δυναστείας στὴν Αἴγυπτο (Πτολεμαῖοι I-XII, Ἄρσιονῆ II καὶ III, Βερενίκη II, Κλεοπάτρα VII) ὡς θεῶν καὶ ὡς ἡγεμόνων σὲ ἔργα γλυπτικῆς, χαρακτικῆς καὶ νομισματοκοπίας. Τὴν ταύτισή τους στηρίζετε κυρίως, ἀλλὰ ὄχι ἀποκλειστικά, στὰ νομίσματα καὶ τὴν ἐπιτυγχάνετε μὲ τὴν ἀπομόνωση καὶ ἀναγνώριση, μὲσα ἀπὸ τὶς διαφορὲς ἀπεικονίσεις, τῶν ἀτομικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ καθενός. Διαπιστώνετε ὅτι στὴν Αἴγυπτο, ὅπου ἡ σταθερότης τοῦ κλίματος καὶ ἡ συνεχὴς ἐπανάληψη τοῦ κύκλου τῆς παραγωγῆς δημιούργησαν ἓνα πολιτιστικὸ κλίμα συντηρητισμοῦ, φόβου τῆς ἀλλαγῆς καὶ προσηλώσεως στὴν παράδοση καὶ στὰ καθιερωμένα, προέκυψε μιὰ μορφή σταθερῆς συγκεντρωτικῆς ἐξουσίας τῆς ὁποίας τὴν ἰσχὺ, τὸν πλοῦτο καὶ τὴ μονιμότητα ἐκφράζει ὁ ἐκάστοτε μονάρχης. Γι' αὐτὸ στὰ πορτραῖτα αὐτὰ τονίζονται τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ μᾶλλον καὶ τὸ συνειδητὰ σχηματοποιημένο ὑπερπροσωπικὸ στοιχεῖο, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ φαραωνικὴ εἰκονιστικὴ παράδοση, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ θελημένη παρουσίαση τοῦ ἡγεμόνα ὡς θεοῦ ἢ ὡς κυβερνήτη, καὶ πάντως ὡς συντελεστοῦ ἱστορικῆς καὶ πολιτιστικῆς συνέχειας.

Στὸ τρίτο σας δημοσίευμα (Ein Bildnis des Königs Antiochos IV von Syrien, Βερολίνο 1980) περιγράφετε μιὰ μαρμαρίνη προτομὴ ἀνδρὸς πού φέρει διάδημα, ἄρα εἶναι ἡγεμόν, τῆς ὁποίας ἡ προέλευση καὶ τὸ πρότυπο εἶναι ἄγνωστα. Βασιζόμενος σὲ τεχνοτροπικὰ κριτήρια τὴν χρονολογεῖτε μὲ ἀσφάλεια στοὺς χρόνους γύρω στὸ 160 π.Χ. Ἀποκλείοντας τοὺς ἑλληνιστικοὺς ἡγεμόνες πού δὲν ἐντάσσονται στὴν περίοδο αὐτὴ καὶ ὀδηγούμενος ἀπὸ ἓνα νόμισμα τῆς ἐποχῆς καταλήγετε νὰ τὴν ταυτίσετε μὲ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχο IV τὸν Ἐπιφανή. Τὴν προτομὴ, τμημα ἀγάλματος, θεωρεῖτε ἀντίγραφο μεγαλύτερου προτύπου πού ἀπέδιδε πιστὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀντιόχου, τοῦ ἐκκεντρικοῦ ἡγεμόνος πού κατέκτησε τὴν Αἴγυπτο, ἐπέβαλε τὴ λατρεία τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εὐεργέτησε τὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ σημασία τῆς ταυτίσεως ἔγκειται ὄχι μόνο στὸ ὅτι ὑπάρχουν μόνο 3 γνωστὰ πορτραῖτα Σελευκιδῶν ἀλλὰ καὶ στὸ ὅτι, ὅπως παρατηρεῖτε, ἡ ἀπόδοση μιᾶς συγκεκριμένης μορφῆς σὲ μία γνωστὴ προσωπικότητα τοῦ παρελθόντος ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ ἀποτελεῖ πολύτιμο ἱστορικὸ τεκμήριο,

τόσο διότι δίνει προσωπικό χαρακτήρα στις πληροφορίες που έχουμε για τὸ ἄτομο, ὅσο και διότι δείχνει πῶς τὸ ἔβλεπαν οἱ σύγχρονοὶ του καὶ ποιά χαρακτηριστικά του αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ τονίσουν. Ἐδῶ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Πτολεμαίους, ὁ καλλιτέχνης ὑπογραμμίζει τὸ παρορμητικὸ στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου τῆς δράσεως πού ἀγωνίζεται νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἐνότητα ἐνὸς κράτους κατοικημένου ἀπὸ ποικίλες ἐθνότητες μὲ διαφορετικὲς θρησκείες, ὅπου τὸ δεσπάζον ἑλληνικὸ στοιχεῖο ἀποτελοῦσε συγχρόνως τὴ μειοψηφία ἀλλὰ καὶ τὸν συνεκτικὸ παράγοντα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μονογραφίες αὐτὲς ὁ κ. Kyrieleis ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ του ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀπὸ ἀνασκαφικὲς ἐκθέσεις, ἄρθρα, ἀνακοινώσεις σὲ συνέδρια καθὼς καὶ ἕνα ἐπιστημονικὸ ὁδηγὸ γιὰ τὸ Ἑραῖο τῆς Σάμου. Ἔχει ἐπιπλέον ὀργανώσει τρεῖς ἐπιστημονικὲς συναντήσεις καὶ ἔχει ἐκδώσει τὰ πεπραγμένα τους, μόνος του ἢ μὲ τὴ συνεργασία ἄλλων. Τὰ γραπτὰ του χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῆς πληροφορήσεώς τους, τὴ συστηματικὴ καὶ διεισδυτικὴ ὀργάνωση τοῦ ὕλικου, τὴ σαφήνεια καὶ τὴ λιτότητα τῆς ἐκφράσεως καθὼς καὶ τὴ σύντομη καὶ περιεκτικὴ φράση. Χαρακτηρίζονται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν τάση νὰ ξεφεύγῃ ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης, στὴν ὁποία ἔχει μαθητεύσει, καὶ νὰ ἐπεκτείνεται σὲ γενικότερες ἱστορικὲς θεωρήσεις, βασισμένες πάντοτε σὲ στερεὰ καὶ ἐξακριβωμένα δεδομένα.

Ἀγαπητὲ φίλε,

Εἰς ἀναγνώριση τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ διοικητικοῦ σας ἔργου ἀλλὰ καὶ τῆς γνήσιας φιλίας σας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸν πολιτισμὸ τῆς καὶ τοὺς κατοίκους τῆς, ἀρχαίους καὶ νέους, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν σᾶς ἐξέλεξε ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς. Χαίρομαι ἰδιαιτέρως πού μοῦ ἔλαχε ἡ τιμὴ νὰ σᾶς καλωσορίσω στὸ ἀνώτατο αὐτὸ πνευματικὸ ἴδρυμα τῆς χώρας.